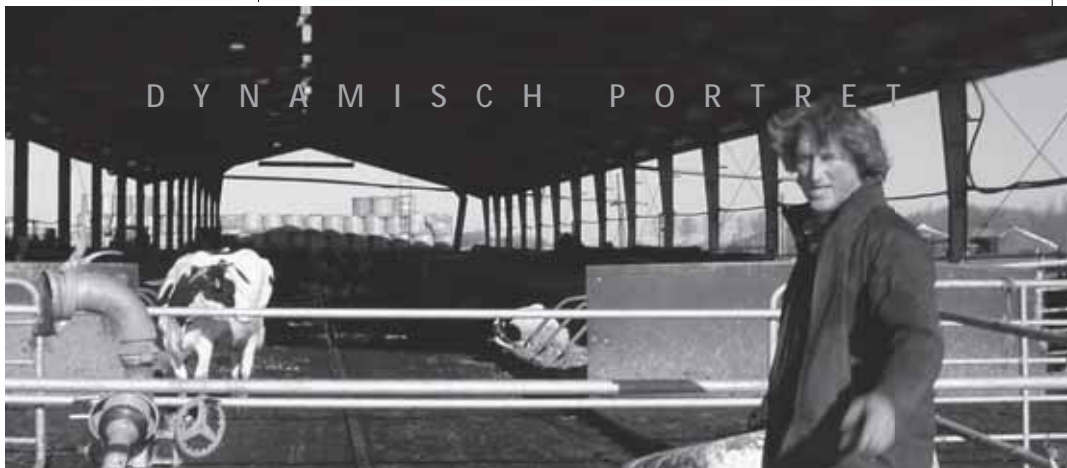

Melkvee- en zuivelbedrijf Harmannahoeve

Een dierenparadijs in Harlingen

Boris van Oirschot

In een weids Fries landschap van windmolens en schapen ligt de boerderij van Anne en Anneke Koekkoek. Melkvee- en zuivelbedrijf Harmannahoeve, onder de rook van Harlingen, produceert alle Waddenzuivelproducten uit eigen melk. De koeien staan in een open stal en zijn antibioticavrij. Een portret van de biologisch-dynamische Harmannahoeve. In het kader van al de acties rond onder andere Adopteer een koe, Kalveren bij koe, Stieren bij koe vertelt Anne Koekkoek wat hij er aan doet en/of wat hij er van vindt.

Achter mij komt een tweede auto het erf oprijden. De bestuurder duikt in de zelfbedieningskast langs de kant van de weg. Een pluizige Tibetaanse mastiff komt blaffend op me af rennen. Samen met de Zuid-amerikaanse Araucana-hoenders, pauwen, paarden, eenden, katten,

mussen en kraaien voelt het teefje zich thuis tussen de hopen afvalhout, een zwart-wit gevlekte tractor en een flinke berg mest. De hond is vriendelijk en laat me rustig doorlopen naar de achterkant van het erf waar de laagstaande winterzon onder de hoge kap van de open koeienstal doorschijnt. Sommige koeien zijn in de vrije stal naar een zonbeschenen plekje gelopen en genieten zichtbaar van het warme licht: met dromerige ogen, een kwispelende staart en het hoofd naar de zon gekeerd. Ondanks mijn feloranje truitje blijven de gehoorde dames rustig als ik tussen ze door loop. Ze luiëren wat op hun supersized strobedden, kuiëren een rondje door de stal of steken hun snuit in een van de vele hopen kuilgras die verspreid langs hun stal liggen. Een enkeling staart in de verte naar het melkveebedrijf van de burens en vraagt zich hardop af waarom die koeien een gesloten stal hebben. Ik realiseer me dat ik begin weg te dromen en ga op zoek naar de menselijke bewoners van dit dierenparadijs.

Van jongs af aan

Onder het rieten dak in de oude koeienstal loeien de ventilatoren van vele koelcellen. Een rustige, vriendelijke vrouw in anonieme gladde witte kleding met dito hygiënische muts komt me tegemoet. Anneke

Anne Koekkoek over Bioveem:

"Drie dagen later trilde ik nog steeds van spanning en inspiratie die ik uit deze club van boeren, onderzoekers en voorlichters haalde. Bottom-up onderzochten we de bijzondere gebruiken bij boeren en ontwikkelden daarmee samen nieuwe kennis. In het grotere vervolgproject hoop ik hetzelfde inspiratieniveau weer te halen."

In Bioveem hebben de Animal Sciences Group van Wageningen UR, het Louis Bolk Instituut en DLV Advies B.V. samen met biologische melkveehouders gewerkt aan versterken en verbreden van de biologische melkveehouderij. Meer info op www.bioveem.nl. Rapport te downloaden of aan te vragen: helen.vanandel@wur.nl

Anne Koekkoek over Adopteer een Koe:

"Ik woon mooi en heb alles om me heen wat ik wil. Veel mensen uit de stad missen de ruimte en het boerenbuitenleven. Ze komen hier leren en ervaren; leren kijken naar koeien, de ongedwongenheid van dieren ervaren, genieten van de rust. We discussiëren over duurzame landbouw en klagen over de regelgeving en dan kunnen ze onverwachte vragen stellen die me aan het denken zetten: waarom boer ik eigenlijk zoals ik het doe?"

Adopteer een Koe brengt boeren en burgers bij elkaar om te experimenteren met en praten over duurzame landbouw. Meer info op www.adopteereenkoe.nl

Koekkoek is druk aan het werk in haar domein, de zuivelfabriek. Met de overname van de zuivelmachines van Sint Donatus uit Texel komen alle zuivelproducten voor Waddenzuivel nu hier vandaan: van karnemelk tot crème fraîche. Vandaag staan vele potjes biologische kwark op het programma. Ik word naar de keukentafel in het woonhuis gebracht, maar krijg nog wel te horen dat vruchtenkwark met duindoornsiroop het allerlekkerst is. De keukentafel staat vol met ontbijtspullen en is het domein van een parkiet die zich te goed doet aan de vele kruimels, een goedaardige wolfshond die onder tafel ligt te ronken en van Anne Koekkoek. Voordat ik goed en wel kan gaan zitten neemt de goedlachse én praatgrage Anne met flink gat in zijn paarse werktui me mee naar zijn jeugd:

"Als klein jongetje werd ik elke zomer door mijn ouders mee naar Friesland genomen om te zeilen bij het Gaastermeer. Nou, in al die weken heb ik amper een zeilboot gezien, want ik hing altijd rond op de nabijgelegen boerderij. Als ik terugdenk aan die tijd vind ik het nog steeds fantastisch zoals ik daar welkom was. Ik mocht overal kijken, aanzitten of meehelpen en was altijd welkom aan tafel. Ze waren echt niet rijk, maar een mond meer te eten bij zes opgroeiende kinderen maakte geen verschil. Ik leerde er de koeien melken met de hand, de stal schoonmaken, hooi voeren en het belangrijkste van alles: naar de koeien te kijken en van koeien te houden."

Anne wilde van jongs af aan boer worden maar wel op een zo natuurlijk mogelijke wijze. Dus ging hij studeren aan de Warmonderhof waar hij Anneke ontmoette. Hij heeft goede herinneringen aan docent economie Douwe van der Werf: Een rasechte optimist die leerde dat alles kan, maar je moet het wel zelf doen, aldus Anne. Nu mist hij regelmatig de aansluiting met die instellingen zoals 'Brussel', het ministerie van landbouw, maar ook Demeter Internationaal en het BD-bureau die er onbewust op uit lijken te zijn de landbouw te overspoelen met bureaucratische regelgeving. Maar op de Warmonderhof vond hij veel inspiratie. Daar leerde hij hoe het zou moeten kunnen en deze vakkennis werd aangevuld met een flinke dosis gezond verstand. Anne denkt in systemen, en zijn eigen ideeën zijn zijn kracht geweest in het realiseren van zijn jongensdroom om zelfstandig boer te worden.

Vanillevla

"Het was 1985. Ik was 24 jaar, klaar met mijn studie en ik had zo'n tweeënhalve jaar praktijkervaring opgedaan als werknemer op de Zon-

Je weet wat er bij koeiengedrag in vrijheid hoort en deze situatie zo goed mogelijk nabootsen is het beste wat je kan doen.

nehoeve van Piet van IJzendoorn in Zeewolde. Ik wilde voor me zelf beginnen maar had geen land, geen koeien, geen quotum en geen geld. Ik kreeg een ongeluk en kwam in het ziekenhuis een oude bekende tegen. Deze man had nog wel plaats op zijn bedrijf in Bronckhorst over, waar ik een paar koeien mocht neerzetten. Het quotum-probleem kon ik oplossen toen ik hoorde dat er op vanillevla (nog) geen quotum zat. De reformhuizen destijds hadden nog geen vanillevla zonder geur-, kleur- en smaakstoffen dat bereid was met een echt vanillestokje en rietsuiker.”

Anne was ondernemer geworden om boer te worden. Het geheime recept voor vanillevla bleek een succes en hebben Anne en Anneke zo'n vijf jaar later toen er wel quotum op vanillevla kwam, kunnen doorverkopen. In die periode hadden ze een veestapel van dertig koeien opgebouwd door een contract aan te gaan met de ALDI. De supermarktketen wilde trendsetter zijn in gezonde voeding en was, met haar klein assortiment zonder concurrentie, de ideale afzetmarkt voor de beginperiode van de Koekkoeks. Al moesten ze de vla zelf helemaal naar Drachten brengen. De filosofie van Anne gaat als volgt: als je weinig geld hebt, moet je lang nadenken over een oplossing. Daardoor word je wel creatief met nieuwe ideeën. De volgende stap in de ambitie was pachten van een stuk grond om biologisch te gaan boeren:

“Pachten is een lot dat boeren om de een of andere reden vaak overkomt. De Harmannahoeve was een riskante onderneming gezien de verschrikkelijke staat waarin we de boerderij vonden: een dak vol met gaten en dertig procent van het land onder water gelopen. De

2007-2 voorjaar 5

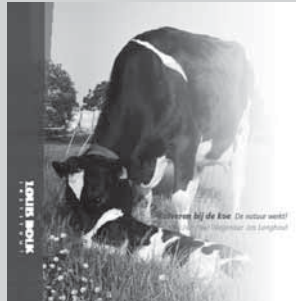

(Foto: Ekopart, Kees Water Advies)

Anne Koekkoek over het project *Kalveren bij de koe:*

"Daar doe ik nog niet aan mee omdat het nu nog praktisch onmogelijk is op mijn bedrijf. Bovendien heeft het als nadeel dat door het regelmatig drinken van het kalf, de koe in de melkput minder makkelijk melk kan geven.

Ook wordt de moederband veel sterker wat een zware scheiding met veel geschreeuw met zich meebrengt. Daar zit ik niet op te wachten. Ik wacht eerst de ervaring bij andere boeren af."

In project Kalveren bij de koe ontwikkelen biologische melkvee-houders samen met het Louis Bolk Instituut nieuwe houderijsystemen waarbij het jonge kalf zo lang mogelijk bij moeder of pleegmoeder kan blijven. Meer info op www.louisbolk.nl/kbdk

Anne Koekkoek over het project *Stieren bij de koe:*

"Dat is idealistisch en past in mijn oerbeeld van de natuurlijke koe, maar voor mij te gevaarlijk. Na een voorval in de wei ben ik zo geschrokken dat mijn stieren altijd in de oude stal staan en alleen eruit komen om naar het slachthuis te gaan. Om mijn koeien te dekken breng ik ze nu naar de

stier, maar ik kan misschien de stier een eigen vastgebonden plek geven in de nieuwe open stal. Dan kunnen de dames een deel van hun natuurlijke interactie met mannelijke soortgenoten hebben."

Door met eigen stieren en natuurlijke dekking te werken, wordt de voortplanting biologisch. Er is echter een sterke behoefte aan kennis en informatie omtrent het fokken met eigen stieren. Meer info bij Wytze Nauta: w.nauta@louisbolk.nl en op www.biologischefokkerij.nl

bank had vertrouwen, want we werkten hard en langzamerhand begon er geld binnen het bedrijf te komen. Het rieten dak heb ik samen met een rietdekker zelf vernieuwd en de sloten eigenhandig opnieuw uitgegraven. De melk konden we kwijt aan de zuivelfabriek in Limmen. We waren arm, werkten hard, en de kinderen hadden een beste tijd op het erf. Door veel zelf te doen, te leren en alles praktisch te houden is de enige manier om boer te worden in Nederland."

Rangorde

Zijn koffie stond koud te worden. Nog steeds aan de ontbijt tafel volgde daarna het verhaal van de wording van de muurloze stal; gigantische spanten die hij jaren terug ergens op de kop had getikt, en dus al die tijd op het erf hadden gelegen, een mestsilo die amper verplaatsbaar werd geacht, een zelf in elkaar gelast buizensysteem voor de melkput, en de hoogovenslakken die gratis per boot aangevoerd werden. Gelukkig werd het verhaal afgewisseld met pachtperikelen, anders had ik gedacht met een bouwvakker aan tafel te zitten. Op mijn vraag of Anne niet meer bouwvakker is dan melkveehouder, is het even stil:

"Dat lassen heb ik na drie maanden wel gezien. De dieren zijn het leukst en telkens als ik weer tussen de koeien sta, ben ik blij en tevreden. Ik wil ook altijd zelf melken. Door naar de koeien te kijken kom je er achter wat ze willen en waar ze gelukkig van worden. Zo word je een goede boer. Je weet wat er bij koei-engedrag in vrijheid hoort en deze situatie zo goed mogelijk nabootsen is het beste wat je kan doen. De oerkoe, de buffel, was een in grote groepen levend dier, dat veel liep tussen de zomer- en winterweiden. Ze kunnen goed tegen kou en frisse lucht, en als ze om zich heen kunnen kijken, worden ze rustig. Daarom heb ik ook geen problemen met mijn gehoorde koeien. Ze gebruiken de hoorns wel degelijk om de rangorde te bepalen en elkaar te plagen, maar nooit tot vervelens toe. Kalfjes die bij de moeder opgroeien krijgen dat mee. Dat levert dieren met een prettig karakter én een gelukkige boer."

Antibioticavrij

Inmiddels lopen we buiten in de stal waar een van de koeien begonnen is met haar weeën. Zonder veel problemen drijft Anne de koe in een box waar hij met één hand aaiend op de onderrug

haar met de andere een halster aanbindt, zodat hij haar naar een ruime aparte box midden in de stal kan leiden. Daar kan ze rustig bevallen. Ik mag helpen een hitsige koe op afstand te houden. Wat eigenlijk ontstond uit geldgebrek, bevalt Anne Koekkoek nu heel goed:

“Een dichte stal is alleen handig voor de boer die het graag warm wil hebben. In mijn open stal heb ik 's winters zon en 's zomers schaduw. Ook heb ik geen problemen met luchtvervuiling of nerveuze koeien. Het regent wel eens naar binnen maar daar blijven de koeien sterk door. Ik heb mijn hele bedrijf al twee jaar antibioticavrij! Doordat de koeien los lopen, krijg ik veel informatie over het wel en wee en de tochtigheid van de koeien. Een DLV-expert die kwam met een thuis getekende kostprijsberekening met minimale ruimte per koe, heb ik snel weer naar huis gestuurd. Mijn koeien hebben grote strobedden waarin ze links- of rechtsom kunnen liggen zonder de buurvrouw te raken. Door autobanden onder het stro te leggen zijn de bedden wel twintig centimeter dik en blijft het stro liggen. Bij de voederbakken hebben ze genoeg ruimte om elkaar niet te hoeven verdringen. Ik fok mijn dieren niet op kleur maar op vlees, vruchtbaarheid en levensduur. De oudste dieren zijn het meest Koekkoek-resistent dus daar fok ik mee. Mijn koeien zijn Zweeds Roodbont, Fleckvieh, Holstein, Brown-Swiss en combinaties daartussen. In Wageningen hebben ze de verkeerde koe gefokt, om die te voeden moeten ze nu heel Brabant vol bouwen met maïs.”

De Koekkoeks zijn selfmade boeren. Door hard te werken en slim te ondernemen werken ze hun ambities en idealen uit. Ze hebben hun paradijsje en genieten samen met hun dieren van de rust, de ruimte en het licht. Moe van het pachten en de Nederlandse regelzieke zie ik ze binnenkort hun eigen grond kopen in het Duitse Waddengebied. De afzetmarkt via Waddenzuivel, het enige merk dat dus gegarandeerd antibioticavrij is, kunnen ze daarmee behouden. Net als de open stal, die is bewust demonteerbaar gemaakt. ■

Harmannahoeve
Anne Koekkoek
& Anneke Hoekstra
Ieslumbuorren 1
8862 CA Harlingen
T + F 0517-414071

Melkveehouderijbedrijf.
Project “Adopteer een koe”.
Grootte bedrijf 59,04 ha
Melkverwerking; yoghurt
en karnemelk.
Huisverkoop en
vleespakketten.

Anne Koekkoek over *Sex voor Dieren:*

“Ik vraag me af of koeien een orgasme kunnen krijgen. Volgens mij is het allemaal hormoongestuurd. Dekking door een stier is wel natuurlijk en de koeien zullen er vast een goed gevoel bij hebben, maar of ze er plezier aan beleven weet ik niet. Ik ben een voorstander van natuurlijke dekking, al is een stier een flinke onruststoker, gemaakt om met andere stieren te vechten. Bovendien prikt hij soms met zijn horens de dames van achteren op de uiers en krijgen ze ontstekingen.”

Sex voor Dieren werkt aan de publieke bewustwording van natuurlijk voortplantingsgedrag bij landbouwhuisdieren. Meer info op www.sexvoordieren.nl

